

Nefndarsvið Alþingis,
Austurstræti 8-10,
150 Reykjavík.

Reykjavík, 29. október 2020

Athugasemdir mannanafnanefndar við frumvarp til laga um mannanöfn, sbr. þingskjal 162 – 161. mál á 151. löggjafarþingi 2020-2021.

Mannanafnanefnd vísar til ítarlegrar umsagnar um frumvarp til laga um mannanöfn sem lagt var fram á 148. Löggjafarþingi og voru sendar nefndarsviði Alþingis 28. febrúar 2018.

Mannanafnanefnd leggst gegn því að gerð verði undantekning frá íslenskum ritreglum hvað mannanöfn varðar þannig að einstaklingum verði í sjálfvald sett hvernig þeir riti nöfn sín. Fær nefndin ekki séð hvaða sjónarmið liggja að baki því að aflétta íslenskum ritreglum hvað nöfn manna varðar en ekki t.d. nöfn dýra, örnefna eða orða almennt. Til hvers að hafa reglur um ritun íslensks máls yfir höfuð? Miðað við röksemdir í greinargerð með frumvarpi til laganna um að mannréttindi einstaklinga vegi hér þyngra en hagsmunir þjóðarinnar af varðveislu íslenskrar tungu, mætti með sömu rökum segja að ekki megi setja reglur um hvernig einstaklingar skrifi texta því tjáningarfrelsi þeirra sé tryggt með stjórnarskrá og mannréttindasáttmálum og þeir hafi þannig frelsi til að tjá sig með þeim hætti sem þeir vilja. Tjáningarfrelsi, rétt eins og frelsi til friðhelgi einkalífs, er hægt, og verður í vissum tilvikum, að takmarka með lögum til að vernda aðra lögvarða hagsmuni. Telur mannanafnanefnd að svo hátti til hér. Réttur einstaklinga til að rita nafn sitt eins og því lystir geti ekki vegið þyngra en réttur og skylda þjóðarinnar til að varðveita íslenska tungu, sbr. m.a. lög nr. 61/2011 um stöðu íslenskrar tungu og íslensks tákn máls.

Þá segir í athugasemdum við frumvarpið að almennar reglur um íslenskt málkerfi hafi ekki verið lögfestar heldur byggist á hefð. Þó það sé vissulega rétt er það vegna eðli málkerfis að ekki er unnt að lista það upp í reglur. Aftur á móti eru lögfestar reglur um stafsetningu og greinarmerkjasetningu, sbr. núgildandi auglýsing nr. 695/2016 sem Mennta- og menningarmálaráðherra setti 6. júní 2016 á grundvelli 2. mgr. 6. gr. laga nr. 61/2011. Hafa íslenskar stafsetningarreglur þannig fulla lagastoð.

Þá telur nefndin að síðasti málsliður 1. mgr. 3. gr. frumvarpsins sé matskenndur án þess að skýrt sé hvenær megi afbaka hefðbundinn rithátt nafna auk þess sem nefndin telur að sérfræðing í íslensku þurfi oft til að segja til um hvort ritháttur sé hefðbundinn. Fær nefndin ekki séð að það sé til gagns að leggja nefndina niður og fela starfsmönnum Þjóðskrár, sem ekki hafa til þess sérstaka menntun, að taka ákvarðanir hér um sbr. einnig ákvarðanir skv. 4. gr. frumvarpsins. Bent skal á að sums staðar (til dæmis í Póllandi) eru ákvarðanir um mannanöfn einmitt teknar með þessum hætti.

Mannanafnanefnd telur að mikil mistök ef felld yrði úr gildi hin æviforna kenninafnahefð Íslendinga. Nú þegar er heimilt skv. lögum að taka upp millinafn, sem almennt eru notuð eins og ættarnöfn, sem nefndin telur að tryggi rétt þeirra sem notast vilji við ættarnöfn.

Mannanafnanefnd telur að það sé aðeins hávær minnihluti sem vilji fella úr gildi ákvæði laga um kenninöfn og að rita beri íslensk nöfn í samræmi við íslenskar ritreglur og skorar á Alþingi að breyta ekki lögum hér um nema að vel athuguðu máli.

Núgildandi lög eru ekki fullkomin og mannanafnanefndin telur ýmsa vankanta á þeim, sem þó er ekki endilega leyst úr með fyrirbyggjandi frumvarpi. Telur nefndin að eðlilegast væri að samráð yrði haft við nefndina, sem annast um framkvæmd laganna, um hvernig megi bæta núgildandi lög um mannanöfn til að regluverkið sé sem skýrast og sanngjarnast en ekki sé ástæða til að fella lögin niður í heild sinni.

Mannanafnanefnd telur fyrirbyggjandi frumvarp ekki vera til bóta og beinlínis skaðlegt íslenskri tungu og leggst gegn því að það verði samþykkt.

Virðingarfyllst,

Auður Björg Jónsdóttir og Sigurður Konráðsson.